

УДК 656.2:33.055-21.387

DOI: 10.30857/2413-0117.2020.2.8

Вікторія В. Прохорова

Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна

Валентина М. Проценко

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», м. Київ, Україна

**ИМПЕРАТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ЯК ОСНОВА ІНТЕНСИФІКАЦІЇ УПРАВЛІННЯ
ЇХ ЕКОНОМІЧНОЮ ПОВЕДІНКОЮ В УМОВАХ
НЕОІНДУСТРІАЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ**

У результаті дослідження визначено, що в сучасних умовах більшість промислових підприємств залізничного транспорту знаходяться в стані стагнації через низку причин, серед яких найбільш значущими є: низький рівень інвестування, відсутність тенденцій стійкого економічного зростання, а також неефективний розподіл потенціальних ресурсів. Підкреслюється, що для вирішення цих проблем та стимулювання науково-технологічного і соціально-економічного зростання необхідно сформувати методологічний апарат для аналізу факторів і оцінки можливостей виходу зі стану стагнації та переходу до стану стабільного розвитку, впроваджуючи процес інтенсифікації управління економічною поведінкою підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації. Актуальність цього напрямку підтверджується тим, що реалізація імперативу сталого науково-технологічного і соціально-економічного розвитку промислових підприємств залізничного транспорту стає більш проблематичною та потребує концептуального обґрунтування вибору стратегічних траєкторій розвитку та визначення потенціальних факторів для стабільного довгострокового виходу з кризового стану. Визначено заходи для досягнення поставлених цілей у вирішенні проблем сталого науково-технологічного і соціально-економічного розвитку промислових підприємств залізничного транспорту. Наведено етапи переходу для досягнення цілей у вирішенні проблем сталого науково-технологічного і соціально-економічного розвитку промислових підприємств залізничного транспорту. Розглянуто стадії концепції сталого розвитку промислових підприємств залізничного транспорту та досліджено економічні моделі сталого розвитку промислових підприємств залізничного транспорту, що є підґрунтям інтенсифікації управління економічною поведінкою підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації.

Ключові слова: економічна поведінка підприємств; промислові підприємства залізничного транспорту; інтенсифікація управління; сталий розвиток; стагнація.

Викторія В. Прохорова

Украинская инженерно-педагогическая академия, г. Харьков, Украина

Валентина М. Проценко

Открытый международный университет развития человека «Украина», г. Киев,

Украина

**ИМПЕРАТИВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ
ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА КАК ОСНОВА ИНТЕНСИФИКАЦИИ
УПРАВЛЕНИЯ ИХ ЭКОНОМИЧЕСКИМ ПОВЕДЕНИЕМ В УСЛОВИЯХ
НЕОИНДУСТРИАЛЬНОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ**

В результате исследования установлено, что в современных условиях большинство промышленных предприятий железнодорожного транспорта находятся в состоянии стагнации в силу целого ряда причин, из которых наиболее значимыми являются: низкий уровень инвестирования, отсутствие тенденций устойчивого экономического роста, а также неэффективное распределение потенциальных ресурсов. Подчеркивается, что для

решения этих проблем и стимулирования научно-технологического и социально-экономического роста необходимо сформировать методологический аппарат для анализа факторов и оценки возможностей выхода из состояния стагнации и перехода в состояние стабильного развития, внедряя процесс интенсификации управления экономическим поведением предприятий в условиях неоиндустриальной модернизации. Актуальность данного направления подтверждается тем, что реализация императива устойчивого научно-технологического и социально-экономического развития промышленных предприятий железнодорожного транспорта становится более проблематичной и требует концептуального обоснования выбора стратегических траекторий развития и определения потенциальных факторов для стабильного долгосрочного выхода из кризисного состояния. Определены мероприятия для достижения поставленных целей в решении проблем устойчивого научно-технологического и социально-экономического развития промышленных предприятий железнодорожного транспорта. Представлены этапы перехода для достижения целей в решении проблем устойчивого научно-технологического и социально-экономического развития промышленных предприятий железнодорожного транспорта. Рассмотрены стадии концепции устойчивого развития промышленных предприятий железнодорожного транспорта и исследованы экономические модели устойчивого развития промышленных предприятий железнодорожного транспорта, что является основой интенсификации управления экономическим поведением предприятий в условиях неоиндустриальной модернизации.

Ключевые слова: экономическое поведение предприятий; промышленные предприятия железнодорожного транспорта; интенсификация управления; устойчивое развитие; стагнация.

Viktoriia V. Prokhorova

Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Kharkiv, Ukraine

Valentyna M. Protsenko

Open International University of Human Development «Ukraine», Kyiv, Ukraine

IMPERATIVES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES OF RAILWAY TRANSPORT TO ENHANCE THEIR ECONOMIC BEHAVIOR MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF NEOINDUSTRIAL MODERNIZATION

The research findings have revealed that in modern realia, most of industrial enterprises of railway transport are facing a phase of stagnation through a range of factors, the most essential of them are: low investment level, lack of sustainable economic growth trends as well as ineffective resource allocation. It is argued that to address the above issues and boost scientific, technological and socioeconomic growth, there is a critical need to build a methodological framework for assessing factors and possibilities of overcoming stagnation and transitioning to sustainable development by implementing intensification of economic behavior management in the context of neoindustrial modernization. The imperative for sustainable scientific, technological and socioeconomic development of industrial enterprises of railway transport offers new challenges and triggers a design of a new conceptual framework to select strategic development trajectories and identify critical factors for long-term crisis recovery – all that supports the relevance of the research. To attain the goals set, the study has identified measures to address the issues of sustainable scientific, technological and socioeconomic development of industrial enterprises of railway transport along with considering the stages in the process of achieving the research agenda. The findings also explore the stages of the sustainable development concept for railway transport enterprises and present economic models of sustainable development of industrial

enterprises of railway transport to intensify enterprise economic behavior management in the context of neoindustrial modernization.

Keywords: *economic behavior of enterprises; industrial enterprises of railway transport; management intensification; sustainable development; stagnation.*

Постановка проблеми. Актуальність теми визначається тим, що в сучасних умовах більшість промислових підприємств залізничного транспорту знаходяться в стані стагнації. Низький рівень інвестування, відсутність тенденції стійкого економічного зростання, неефективний розподіл потенціальних ресурсів призводить до такого стану. Для вирішення цих проблем та стимулювання науково-технологічного і соціально-економічного зростання, необхідно сформувавши методологічний апарат для аналізу факторів і оцінки можливостей виходу зі стану стагнації та переходу до стану стабільного розвитку, впроваджуючи процес інтенсифікації управління економічною поведінкою підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації.

Актуальність даного напрямку підтверджується тим, що реалізація імперативу сталого науково-технологічного і соціально-економічного розвитку промислових підприємств залізничного транспорту стає більш проблематичною та потребує концептуального обґрунтування вибору стратегічних траєкторій розвитку та визначення потенціальних факторів для стабільного довгострокового виходу з кризового стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями суттєвої модернізації сталого науково-технологічного і соціально-економічного розвитку промислових підприємств залізничного транспорту, під впливом кризових явищ, займалися зарубіжні та вітчизняні вчені-економісти, зокрема, О. Ареф'єва [1], Н. Васюткіна [1], О. Дейнека [2], В. Дикань [3, 4], І. Зайцева [5], О. Зіць [6], О. Зоріна [7], Ю. Кулаєв [8], М. Маковський [2], В. Прохорова [9], В. Чобіток [9] та інші.

Проте, вирішення актуальних проблем формування імперативів сталого розвитку промислових підприємств залізничного транспорту як основи інтенсифікації управління їх економічною поведінкою в умовах неоіндустріальної модернізації є актуальним і вимагають подальшого науково-практичного дослідження.

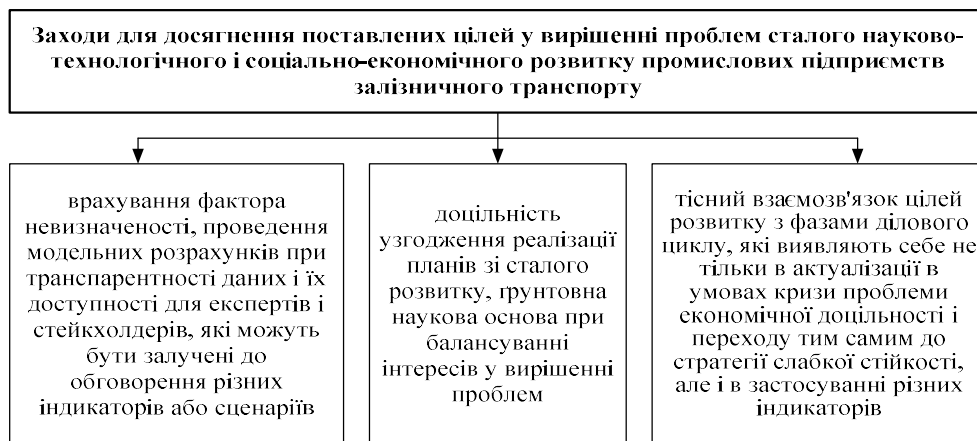
Мета і завдання статті полягають у формуванні імперативів сталого розвитку промислових підприємств залізничного транспорту як основи інтенсифікації управління їх економічною поведінкою в умовах неоіндустріальної модернізації.

Результати. В сучасних турбулентних умовах господарювання на науково-технологічний і соціально-економічний розвиток промислових підприємств залізничного транспорту впливають фрагментарність і недостатня системність розв'язання конкретних проблем, які не відповідають сучасним тенденціям на ринках та прогресивним інноваційним підходам. Це потребує проведення ефективних антикризових заходів з оновлення моделі науково-технологічного і соціально-економічного розвитку промислових підприємств залізничного транспорту і формування адекватних механізмів з її реалізації, що призведе до радикальних структурних змін, модернізації процесів діяльності для виходу на нові рівні розвитку.

Для досягнення поставлених цілей у вирішенні проблем сталого науково-технологічного і соціально-економічного розвитку промислових підприємств залізничного транспорту необхідно впроваджувати наступні заходи, що наведено на рис. 1.

Запропоновані заходи для досягнення поставлених цілей у вирішенні проблем сталого науково-технологічного і соціально-економічного розвитку промислових підприємств залізничного транспорту дозволяють демонструвати ефективність процесу інтенсифікації управління економічною поведінкою підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації.

Для досягнення цілей у вирішенні проблем сталого науково-технологічного і соціально-економічного розвитку промислових підприємств залізничного транспорту та виходу зі стану стагнації необхідно пройти наступні етапи (відтворення, ре конфігурації, трансформації, перебудови та технологічної заміни), які наведено на рис. 2.

Джерело: авторська розробка.

Рис. 1. Заходи для досягнення поставлених цілей у вирішенні проблем сталого науково-технологічного і соціально-економічного розвитку промислових підприємств залізничного транспорту

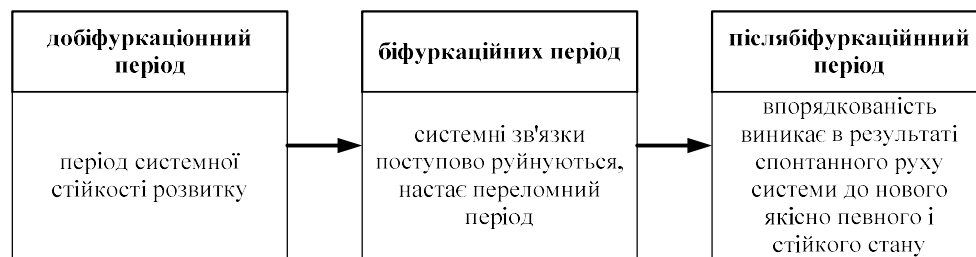
Джерело: авторська розробка.

Рис. 2. Етапи переходу для досягнення цілей у вирішенні проблем сталого науково-технологічного і соціально-економічного розвитку промислових підприємств залізничного транспорту

Відповідно, ефективність процесу інтенсифікації управління економічною поведінкою підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації, включаючи перехід до сталого

розвитку, вимагає використання ефективних інструментів стратегічного управління, з метою виділення необхідності інноваційної активності для впровадження нових технологій, що забезпечить активний розвиток промислових підприємств залізничного транспорту та допоможе їм вийти зі стану стагнації.

Концепція сталого розвитку промислових підприємств залізничного транспорту є загально визнаною, але її реалізація пов'язана з труднощами в конкурентній боротьбі за завоювання ринків та споживачів, як на внутрішніх так і на зовнішніх ринках, що проходить наступні стадії процесу (рис. 3).

Джерело: авторська розробка.

Рис. 3. Стадії концепції сталого розвитку промислових підприємств залізничного транспорту

Відповідно, промислові підприємства залізничного транспорту повинні обов'язково формувати науково-аналітичні підрозділи, які регулярно проводили б діагностику стану підприємства, моніторинг параметрів у всіх підрозділах системи на предмет їх гомеостазу, ентропії і синергії для своєчасного встановлення ентропогенних факторів, що дезорганізують систему, спостерігати їх динаміку, прогнозувати ступінь загроз; які мають вплив на системність діяльності підприємства та формувати і впроваджувати коригувальні заходи з інтенсифікації управління економічною поведінкою підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації.

Система ринкової економіки характеризується постійною циклічністю, механізм саморегулювання передбачає постійне відхилення економіки від стану рівноваги.

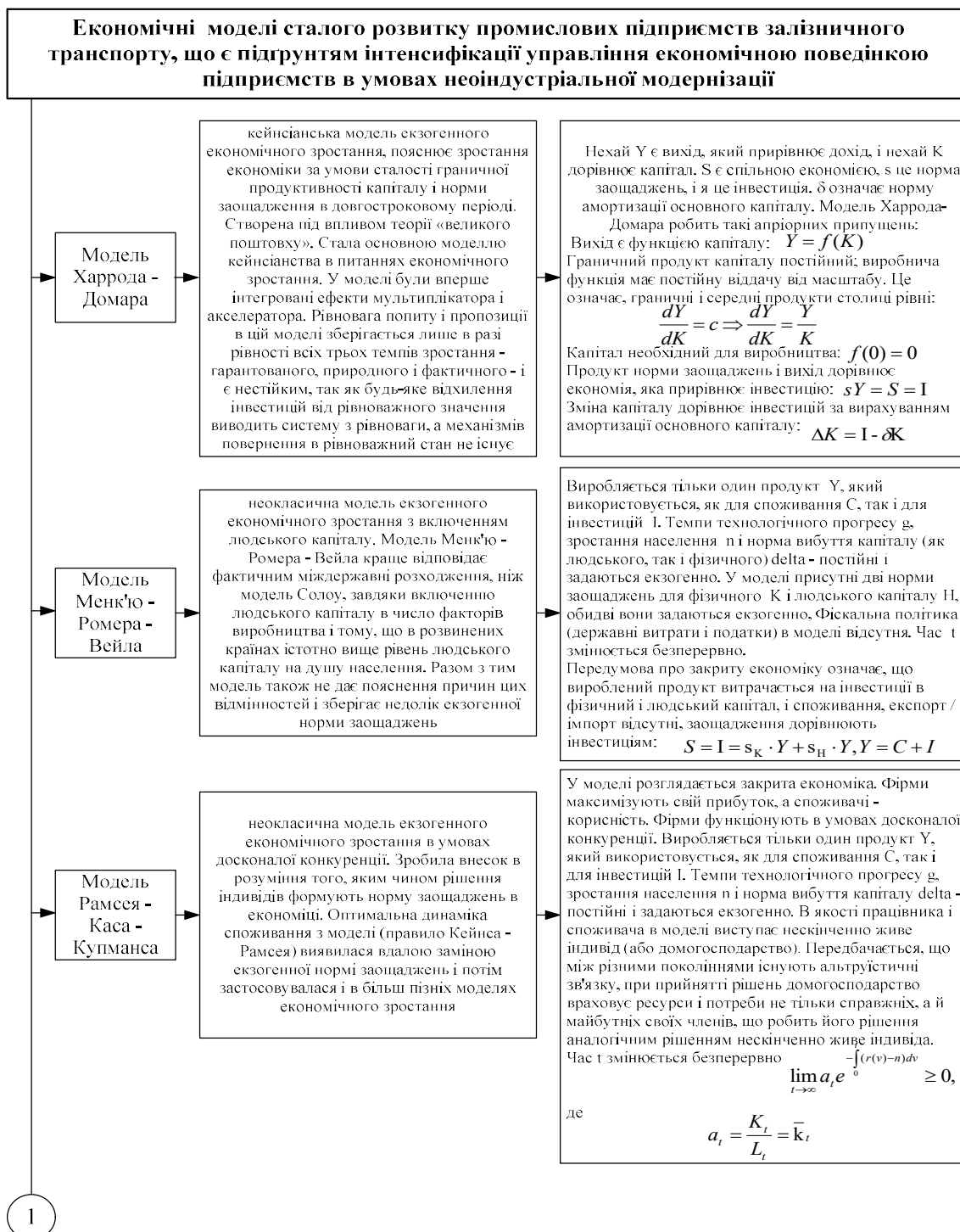
В умовах глобалізації відносин, зростає взаємозалежність різних економік, відповідно, кризові явища стають все більш масштабними та частими, можливості їх запобігання постійно знижуються, але вони є потужною рушійною силою для розвитку нових теорій та моделей, концептуальних основ і принципів регулювання, накопичення і систематизації знань про інтенсифікацію управління економічною поведінкою підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації.

Пріоритетним завданням інтенсифікації управління економічною поведінкою підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації стає не тільки забезпечення поточного ефективного функціонування підприємства, а й визначення стратегічних перспектив його безперервного вдосконалення і сталого розвитку.

Для переходу до сталого розвитку промислових підприємств залізничного транспорту необхідні усвідомлені, цілеспрямовані дії керівництва з урахуванням законів і закономірностей їх функціонування, що призводять до якісно нових, систематичних змін параметрів їх діяльності. Завданням інтенсифікації управління економічною поведінкою підприємств є вибір або побудова такої моделі функціонування підприємства, яка забезпечить безперервні позитивні зміни як можна більшого числа параметрів їх господарської діяльності.

Сталий розвиток промислових підприємств залізничного транспорту є динамічним, збалансованим рухом всієї системи, що характеризується позитивною динамікою основних факторів їх діяльності.

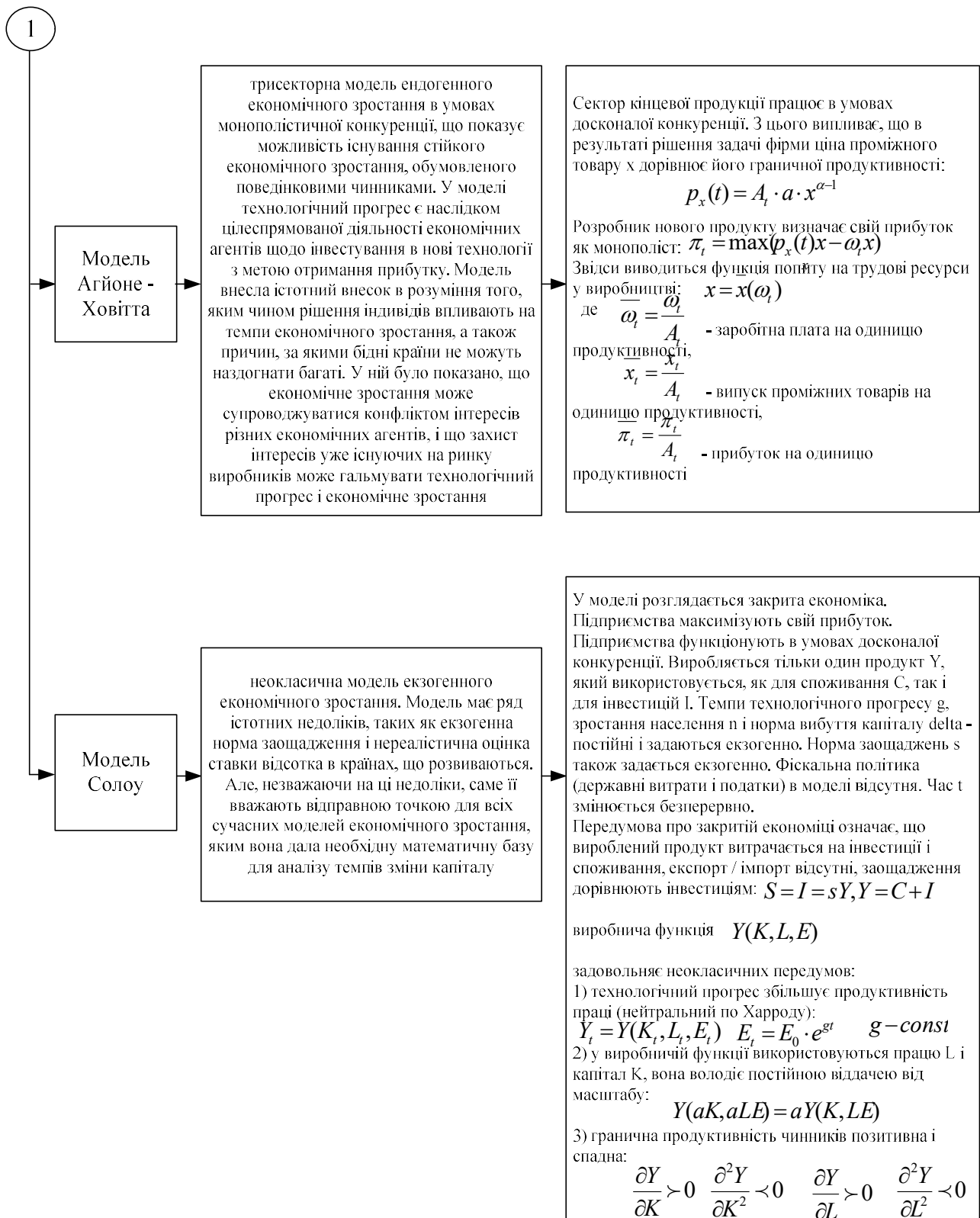
Вирішення завдання сталого розвитку промислових підприємств залізничного транспорту вимагає системного комплексного підходу, що дозволяє вирішувати поточні проблеми забезпечення їх стабільності з використанням економічних методів та моделей (рис. 4а, 4б).

1

Джерело: авторська розробка.

Рис. 4а. Економічні моделі сталого розвитку промислових підприємств залізничного транспорту, що є підґрунтям інтенсифікації управління економічною поведінкою підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації

Джерело: авторська розробка.

Рис. 4б. Економічні моделі сталого розвитку промислових підприємств залізничного транспорту, що є підґрунтям інтенсифікації управління економічною поведінкою підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації

Модернізація вітчизняної економіки та перехід до інтенсифікації управління економічною поведінкою підприємств має стратегічне завдання та не може бути вирішено без створення істинного інституту конкуренції, який стимулює ефективну економічну поведінку підприємств, з урахування змінних потреб ринку і вимагає від кожного промислового підприємства залізничного транспорту до раціонального використання потенційних ресурсів, зниження цін, зростання якості і конкурентоспроможності продукції та задоволенню потреб суспільства в цілому. Для цього необхідно вчасно реагувати на зміни, мати векторну направленість на вирішення завдань сталого розвитку з використанням модельного ряду та ефективних інструментів стратегічного управління для формування ефективних управлінських рішень, що забезпечать активний розвиток промислових підприємств залізничного транспорту та виведуть зі стану стагнації.

Висновок. В результаті дослідження визначено, що в сучасних умовах більшість промислових підприємств залізничного транспорту знаходяться в стані стагнації. Низький рівень інвестування, відсутня тенденція стійкого економічного зростання, неефективний розподіл потенціальних ресурсів призводить до такого стану. Для вирішення цих проблем та стимулювання науково-технологічного і соціально-економічного зростання, необхідно сформувати методологічний апарат для аналізу факторів і оцінки можливостей виходу зі стану стагнації та переходу до стану стабільного розвитку, впроваджуючи процес інтенсифікації управління економічною поведінкою підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації.

Визначено заходи для досягнення поставлених цілей у вирішенні проблем сталого науково-технологічного і соціально-економічного розвитку промислових підприємств залізничного транспорту.

Розглянуто етапи переходу для досягнення цілей у вирішенні проблем сталого науково-технологічного і соціально-економічного розвитку промислових підприємств залізничного транспорту.

Розглянуто стадії концепції сталого розвитку промислових підприємств залізничного транспорту та досліджено економічні моделі сталого розвитку промислових підприємств залізничного транспорту, що є підґрунтям інтенсифікації управління економічною поведінкою підприємств в умовах неоіндустріальної модернізації.

References

1. Arefieva, O.V., Vasiutkina, N.V. (2013). *Korporatyvne upravlinnia: evoliutsiia, stanovlennia, rozvytok: monohrafiia* [Corporate governance: evolution, formation, development: a monograph]. Kyiv: Lira-K. 180 p. [in Ukrainian].
2. Deineka, O.H., Makovskyi, M.S. (2015). *Problemy reformuvannia zaliznychnoho transportu Ukrainy* [Problems of reforming the railway transport of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Ukrainskoho derzhavnogo universytetu zaliznychnoho transportu* [Collection of scientific works of the Ukrainian State University of Railway Transport], Vol. 158 (1), P. 57–62 [in Ukrainian].
3. Dykan, V.L., Zaiets, H.P. (2018) *Upravlinskyi menedzhment u kontseptsii staloho rozvytku orhanizatsii* [Management in the concept of sustainable development of the organization]. *Visnyk ekonomiky transportu i*

Література

1. Ареф'єва О. В. Корпоративне управління: еволюція, становлення, розвиток: монографія / О. В. Ареф'єва, Н. В. Васюткіна. – К.: Ліра-К, 2013. – 180 с.
2. Дейнека О. Г. Проблеми реформування залізничного транспорту України / О. Г. Дейнека, М. С. Маковський // *Збірник наукових праць Українського державного університету залізничного транспорту.* – 2015. – Вип. 158 (1). – С. 57–62.
3. Дикань В. Л. Управлінський менеджмент у концепції сталого розвитку організації / В. Л. Дикань, Г. П. Заєць // *Вісник економіки транспорту і*

- promyslovosti [Bulletin of Transport and Industry Economics]. Kharkiv, UkrDUZT, No. 62 [in Ukrainian].
4. Dykan, V.L. (2015). Kompleksnyi pidkhid do upravlinnia stiikym rozvytkom pidpriemstv mashynobuduvannia [An integrated approach to the management of sustainable development of mechanical engineering enterprises]. Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti [Bulletin of Transport Economics and Industry]. Kharkiv, UkrDAZT, No. 49, P. 11–18 [in Ukrainian].
5. Zaitseva, I.Yu. (2012). Stratehiia rozvytku zaliznychnoho transportu Ukrainy [Strategy of railway transport development of Ukraine]. Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti [Bulletin of Transport Economics and Industry], No. 38, P. 302–304 [in Ukrainian].
6. Zits, O.Ye. (2016). Osoblyvosti rozvytku biznes-protsesiv PAT «Ukrzaliznytsia» [Peculiarities of business process development of PJSC "Ukrzaliznytsia"]. Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu: Serii Ekonomichni nauky [Bulletin of Chernihiv State Technological University: Economic Sciences Series]. Chernihiv: ChDTU, No. 3 (7), P. 123–124 [in Ukrainian].
7. Zorina, O.I. (2012). Mekhanizm zabezpechennia stiikoho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku zaliznychnoho transportu Ukrainy [The mechanism of ensuring sustainable socio-economic development of railway transport of Ukraine]. Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti [Bulletin of Transport Economics and Industry], Vol. 39, P. 152–158 [in Ukrainian].
8. Kulaiev, Yu.F. (2012). Ekonomika zaliznychnoho transportu: navchalnyi posibnyk [Economics of railway transport: a textbook]. 2nd ed., rev. and add. Kyiv: Feniks. 328 p. [in Ukrainian].
9. Prokhorova, V.V., Protsenko, V.M., Chobitok, V.I. (2015). Formuvannia konkurentnoi stratehii pidpriemstv na zasadakh innovatsiino-spriamovanoho investuvannia: monohrafiia [Formation of competitive strategy of enterprises on the basis of innovation-oriented investment: monograph]. Kharkiv: Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy. 291 p. [in Ukrainian].
10. Website of the Joint-Stock Company "Ukrainian Railway". Retrieved from: <https://www.uz.gov.ua> [in Ukrainian].
11. Wikipedia, the free encyclopedia. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org> [in Ukrainian].
- промисловості. – Харків, УкрДУЗТ, 2018. – № 62.
4. Дикань В. Л. Комплексний підхід до управління стійким розвитком підприємств машинобудування / В. Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. – Харків, УкрДАЗТ, 2015. – № 49. – С. 11–18.
5. Зайцева І. Ю. Стратегія розвитку залізничного транспорту України / І. Ю. Зайцева // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С. 302–304.
6. Зіць О. Є. Особливості розвитку бізнес-процесів ПАТ «Укрзалізниця» / О. Є. Зіць // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: Серія Економічні науки. – 2016. – № 3 (7). – С. 123–124.
7. Зоріна О. І. Механізм забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку залізничного транспорту України / О. І. Зоріна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – Вип. 39. – С. 152–158.
8. Кулаєв Ю. Ф. Економіка залізничного транспорту: навч. посібник. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К.: Фенікс, 2012. – 328 с.
9. Прохорова В. В. Формування конкурентної стратегії підприємств на засадах інноваційно-спрямованого інвестування: монографія / В. В. Прохорова, В. М. Проценко, В. І. Чобіток. – Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2015. – 291 с.
10. Сайт Акціонерного товариства «Українська залізниця» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uz.gov.ua>.
11. Вікіпедія, вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org>.